

Лариса Ткачук

доцент кафедри соціальної педагогіки, соціальної роботи та історії педагогіки

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТА-ГРОМАДЯНИНА В ПЕДАГОГІЦІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО ТА СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

У сучасному суспільстві виховання патріота-громадянина набуває особливої актуальності. Виховання у молодого покоління України громадянськості та почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, готовності молодого покоління до гідних відповідей на історичні виклики та захисту інтересів держави, активної громадянської позиції, громадянського самовизначення, усвідомлення внутрішньої свободи та відповідальності за власний політичний і моральний вибір визнано загальнодержавною проблемою.

Все це вимагає формування специфічних морально-психологічних якостей, таких як громадянська мужність, сміливість, чесність, порядність, а також переконаність та вміння відстоювати свою точку зору. Поряд з цим, в умовах демократизації українського суспільства набувають все більшої значущості такі властивості особистості, як терпимість і повага до іншої думки, вміння переконувати або приймати іншу точку зору, що може виступати в якості критеріїв і показників ефективності у формуванні громадянськості.

Створення патріотично спрямованого виховного середовища для реалізації завдань патріотичного виховання дітей та учнівської молоді актуалізує проблему формування та розвитку однієї з пріоритетних складових професійної культури педагога – готовності до патріотичного виховання учнів. Ця складна особистісна якість вчителя регулює його діяльність у сфері патріотичного виховання учнів, забезпечує ефективність цього процесу.

Отже, майбутнім педагогам мають бути притаманні любов до Батьківщини, усвідомлення безперечної цінності своєї країни, віра у її майбутнє, спроможність безкорисно радіти її досягненням, сприяти становленню й утвердженню її як правової, демократичної, соціальної держави;

любов, повага та доброзичливе ставлення до українського народу, досконале володіння державною мовою, ціннісне ставлення до історії та культури власного народу, готовність до плідної праці на користь рідної землі, турбота про збереження природи країни та її багатств.

Важливим компонентом готовності педагога до патріотичного виховання учнів є сформованість моральної сфери особистості вчителя. Вельми проблематичним буде виховання в учнів, скажімо, поваги до українського народу педагогом, якому не властиве почуття поваги до іншої людини.

Для здійснення ефективного процесу патріотичного виховання учнів майбутній педагог повинен усвідомлювати базові цінності педагогічної діяльності: неповторність та недоторканість людського життя, гуманізм, мир, свобода, толерантність, милосердя, соціальне право і соціальне благополуччя, людська гідність, відмова від насилля, гармонія людини з оточуючим середовищем.

Патріотизм є тим фундаментом, на якому в усі часи консолідуються різні верстви українського суспільства. Патріотична спрямованість виховання завжди була притаманна вітчизняній педагогічній науці та практиці, що спирається на унікальний досвід і традиції народної педагогіки.

У вирішенні проблеми патріотичного та громадянського виховання у вітчизняній педагогічній науці важливе місце відводиться спадщині видатного педагога В.О.Сухомлинського. До питання громадянського виховання він звертається як до головної педагогічної проблеми. У працях “Духовний світ школяра”, “Народження громадянина”, “Як виховати справжню людину”, “Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості”, “Сто порад учителеві”, “Батьківська педагогіка” педагог відображає спектр якостей громадянина-патріота. Таким чином, викристалізовується ідеал сучасної людини-громадянина, якій притаманні відданість рідній землі, народові, обов’язок перед Батьківщиною, любов до рідної мови, родини, повага до старших, доброта, працелюбність тощо.

Першочерговою умовою формування моральних рис громадянина В.О.Сухомлинський вважає організацію емоційно насиченого, діяльного життя школи, розвиток громадянської активності кожної особистості в системі життєдіяльності шкільного колективу [2,3].

Актуальність ідей відомого українського педагога, вченого і гідного громадянина В.О. Сухомлинського не підлягає сумніву.

Підтвердження сучасності й актуальності цих позицій зафіксовано в Законах України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, у Національній доктрині розвитку освіти України, програмах “Патріотичного виховання дітей та учнівської молоді” та “Основних орієнтирах виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України”. У “Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності” підкреслюється, що “... громадянське виховання – це процес формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що надає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політико, юридично дієздатною та захищеною” [1].

У зазначених нормативних джерелах стратегічними завданнями визначаються: утвердження якостей громадянина-патріота України як світоглядного чинника, виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею громадянського обов’язку на основі національних та загальнолюдських цінностей та життєве самовизначення, самореалізація, життєтворчість згідно з національними цінностями.

Список використаних джерел

1. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності: проект // Педагогічна газета Академії педагогічних наук України. – 2000. – № 6 (72). – червень. – С. 4–6.
2. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1977. – С.209–396.
3. Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори у 5-ти т. – Т.3. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 283–659.